

עשרים באב*

דערנאך ברענגט די גמרא דעם לשון המשנה „באחד בטבת שבו בני פרעוש שני“¹, און פרעגט: „מני מתניתין . . אי ר' יוסי ליתני (ביי די „בני עדין“) שבו בני יואב בן צרוי שני“ (וויי באַלד אַז „הן הן בני יואב בן צרוי“ פונקט ווי „בני פחת מואב“ האָט גע- דאַרפט שטיין „שני“ — אַזוי ווי ביי „בני פרעוש“, וואָס ביי דעם צווייטן זמן פון זייער נדבה שטייט דער לשון „שני“)? און די גמרא ענטפערט: „תרי תנאי ואליבא דר' יוסי“.

ולכאורה, צוליב וואָס דאָרף די גמ' פרעגן פון דעם לשון „שני“ וואָס שטייט ערשט ווייטער אין דער משנה — באַלד אויפן אָרט שטעלט זיך דאָך אויך אַ (גרעסערע) קשיא: פאַרוואָס ביי עשרים באב רופט מען די „בני יואב בן צרוי“ מיטן נאָמען „בני פחת מואב“ און ביי עשרים באלול „בני עדין“?

זעט מען דערפון, אַז דאָס (וואָס די זעלבע משפחה ווערט אָנגערופן ביי איין נדבה מיט איין נאָמען און ביי אַ צווייטער נדבה מיט אַן אַנדער נאָ- מען) האָלט ניט די גמרא פאַר אַ „קשיא“, דאָס זיינען טאַקע צוויי פאַר- שידענע נעמען אָבער ס'איז די זעלבע משפחה.

[ווייל: וויבאַלד אַז דעם תירוצ' „תרי תנאי כו“ זאָגט די גמרא בלויז בכדי צו פאַרענטפערן די קשיא „מני מתניתין כו“ ליתני כו שני“ (מצד דעם וואָס מען זעט אַז די משנה נוצט זיך מיטן לשון „שני“ בנוגע די בני

א. ע"פ המבואר לעיל: אין דעם חילוק צווישן חדש אב און חדש אלול, קען מען אויך מבאר זיין וואָס עס ווערט דערציילט אין משנה², אַז עש- רים באב איז געווען דער טאָג ווען „בני פחת מואב בן יהודה“ האָבן מנדב געווען עצים פאַרן מזבח, און עשרים באלול — „בני עדין בן יהודה“.

שטעלט זיך די גמרא: אויף „בעש- רים בו (באב) בני פחת מואב בן יהודה“ און ברענגט צוויי דיעות ווער זיי זיי- נען דאָס געווען: ר' מאיר זאָגט „בני פחת מואב בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה“ און ר' יוסי זאָגט „הן הן בני יואב בן צרוי“. דערנאָך שטעלט זיך די גמרא אויף „בעשרים באלול בני עדין בן יהודה“ און ברענגט אויך וועגן זיי צוויי דיעות: ר' יהודה האָלט „בני עדין בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה“ און ר' יוסי זאָגט „הן הן בני יואב בן צרוי“.

* הוא יום ההילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל שני- אורטאָן (אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א). נפטר בשנת תש"ד בעיר גלותו במחוז קאזאכסטאן. ראשי פרקים מתולדות ימי חייו [נרשמו ע"י כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע, ו]נדפסו בקובץ ליובאוויטש חוברת 4, ובס' לקוטי לוי יצחק (שהו"ל זה עתה (שנת תש"ל), מתורתו של בעל ההילולא — ליקוטים על הוהר ועל התניא).

וראה לקו"ש ח"ד ע' 1103 הערה 1 — השייכות דעשרים באב לר"ה. עיי"ש ובה- נסמן שם. חמו"ר.

(1) סוף שיחה א' לפ' עקב (ע' 78).

(2) תענית כו, א.

(3) שם כח, א.

און וויבאלד אָז די זעלבע משפּחה ווערט אָנגערופן ביי די צוויי נדבות מיט אַנדערע נעמען — איז מובן י, אָז די נדבת עצים בעשרים באב איז שייך צו (דעם נאָמען) „בני פּחת

בני יואב.

ועפ"ז אפשר לומר, שגם לפי המשנה, בני פחת מואב ובני עדין הם משפחה אחת, (דאין שייך פלוגתא במציאות, כנ"ל). ומה שאינו אמר „שני“ הוא לפי שנדבתם בשני זמנים אלו היא מצד ב' סיבות, כדלקמן בפנים. אלא שם"מ מכריח הש"ס לומר „תרי תנאי כו" — כי אליבא דר"מ ור' יהודה שבי פעמים נדבו להיותם בני דוד, וכן אליבא דר' יוסי שבי פעמים נדבו להיותם בני יואב (שהרי „פחת מו"אב" ו„עדין“ לפי דיעות אלו הוא דוד או יואב, ומדנקראו במשנה „בני פחת מואב“ ו„בני עדין“ מוכח שנדבתם היתה להיותם בני דוד או בני יואב), הוצרך לשנות „שני“, כבבני פרעוש. ולכן מכריח ש„תרי תנאי כו“, היינו שתנא דמתניתין ס"ל ש„פחת מואב“ או „עדין“ הוא אדם אחר, ואותה המשפחה היו גם מזרעו, וזהו שעורר אר"תם לנדב. (אלא שמלשון רש"י „משפחה אחרת הן“ מוכח דלא כנ"ל).

(ז) ע"פ מ"ש בפנים [וע"פ הנראה ב"ה הסברת דעת ה„תנא“ וה„תרי“ — דמסתבר למעט מספר משפחות המתנדבים לעצים או (כיון שהי' עניות וכו') או] — דאי לאו הכי: מאי דיוחקי לפרש: הן הן כו], י"ל דגם החולקים על ר' יוסי ס"ל דפחת מואב היינו עדין.

(8) ואפילו לפי המשנה, שלפי מסקנת הש"ס היו ב' משפחות — הרי (נוסף לה' מבואר לעיל הערה 6 ש"ל שגם לפי המשנה הם משפחה אחת) מזה עצמו שמסופר בש"ס שבעשרים באב הי' קרבן העצים דבני פחת מואב ובעשרים באלול — דבני עדין, מוכח שבי' זמנים אלו שייכים לפחת מואב ולעדין.

ומכיון שבבב"מ היו ב' העבודות — ושתיהן מסופרות בתורה שהיא הוראה לכל או"א — הרי מובן שבבב"מ קרונו של כו"א צריכות להיות שתיהן (אפילו באם נאמר שהיו ב' משפחות).

פרעוש), און מצד דעם איז די גמרא מחדש „תרי תנאי כו“ (און אַז איינע פון די צוויי משפחות — בני פחת מואב אָדער בני עדין — איז געווען ניט בני דוד און ניט בני יואב), איז דאך פאַרשטאַנדיק, אַז כּנוגע צו די צוויי ברייתות גופא (וואָס אין גמ' שטייט ניט אַז ס'איז „תרי תנאי“) — קען מען אָננעמען, אַז עס איז ניטאָ קיין פלוגתא צווישן זיי, און „בני פחת מואב“ מיט „בני עדין“ זיינען די זעלבע משפחה י].

(4) שגם זה הוא חידוש. כי מפשטות הלשון והענין ד„תנא בני כו“ וד„תרי כו“ משמע, דרך ב' פירושים ישנם בפחת מואב ובעדין (ורק הקושיא „מני מתניתין כו“ מכריחה לומר דלמתניתין יש עוד פירוש).

(5) אפילו באם נאמר שזה שמשפחה אחת נקראת בבי' שמות הוי קושיא — כי אין לחוש „תרי תנאי כו“ (אפילו מוכח קושיא חמורה) כשלא נמצא זה בש"ס (ראה יד מלאכי כלל תרמוד. ואפילו לפי דיעה השני שם שכן אפשר לחדש, הרי פשוט שלא כו"א שיש לו קושיא יוכל לחדש כן).

ובפרט בנדוד, שמוזה שמקשה הגמרא מ"ש במשנה „באחד בטבת כו' שני“, מוכח שס"ל להש"ס שאין זה קושיא (כנ"ל בפנים), ועד שגם להחמקא מקשה התוס' דלא נאמר תרי תנאי ואליבא דר' יוסי.

(6) בלקו"ש שם ע' 1104 ואילך, שם כיון שאין שייך פלוגתא במציאות, יש לומר, שבני פחת מואב, וכן בני עדין, היו מזרע דוד ומזרע יואב, ופלוגתא ר"מ ור' יוסי וכן פלוגתא ר' יהודה ור' יוסי היא רק מה היתה הסיבה שעוררה אותם לנדב (בעשרים באב ובעשרים באלול, כשלא הי' אפשר לכרות עצים כדלקמן סעיף ב'): אם מפני שהיו בני דוד, או מפני שהיו

(*) ועפ"ז יומתק יותר (נוסף להמבואר להלן הערה 9) מה שבגמרא מעתיק גם תתיבות „בעשרים בו“, „בעשרים באלול“ — כי הפלוגתא היא, מה עורר אותם לנדב בימים אלו.

געקענט שניידן קיין (אנדערע גוטע) עצים. און פונדעסטוועגן האבן די צוויי משפחות הנ"ל אוועקגעגעבן זיין ער האלץ פארן מזבח, בכדי אז אלע אידן, אפילו בעלי עבירה, זאלן קענען מקריב זיין זייערע קרבנות לכפר על עוונותיהם.

ונוסף לזה: אט-דעם אוועקגעבן עפעס וואס מען קען ניט קריגן, צו ליב ארויסהעלפן & זינדיקן אידן — האבן זיי געטאן בשמחה, ביז אז מען האט יענעם טאג — יום קרבן העצים — קובע געווען פאר א יום-טוב פון דער משפחה.¹²

ג. אבער אין דעם ענין גופא, פון אפגעבן — ובשמחה — עפעס אזוינס וואס מען קען ניט קריגן, בכדי ארויסצוהעלפן & צווייטן אידן — זיין נען פאראן צוויי אופנים:

אין אופן איז, אז דער מנדב קוקט אויף דעם אידן וואס דארף ברענגען דעם קרבן — פון אויבן אראפ: יענער איז אזא וואס איז נכשל גע-ווארן אין א חטא און דארף אנקומען צו א קרבן; און ער, דער מנדב, איז אזא וואס שטייט בתכלית השלימות, ביז אז ניט נאר וואס ער דארף ניט אנקומען צו א קרבן פאר זיך אליין, נאר ער פארמאגט אפילו האלץ אויך פאר א צווייטן (און אין אזא צייט ווען מען קען שוין קיין גוטע האלץ ניט קריגן), און מצד מצות הצדקה גיט ער אוועק זיין האלץ צוליב יע-נעם, און ער טוט עס בשמחה (באופן פון „והמפייסו“¹³).

א צווייטער אופן איז אבער, אז ער איז זיך מתבונן: אמת טאקע אז

מואב, און פון עשרים באלול — צו (דעם נאמען) „בני עדין“.

ב. וועט מען עס פארשטיין בהק-דים וואס מען האט שוין גערעדט אמאל בארוכה,¹⁰ אז די נדבת עצים בעשרים באב און בעשרים באלול, האט געהאט אין זיך א מעלה מיוחדת לגבי דער נדבת עצים אין אנדערע זמנים וואס ווערן אויסגערעכנט אין דער משנה:

„מחמשה עשר באב ואילך . . לא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן יבשין“¹¹. קומט דאך אויס, אז בעש-רים באב און בעשרים באלול (נאך חמשה עשר באב) האט מען שוין ניט

(9) וּפְסוֹ יומתק מה שבמרא שם מו-עתקות מהמשנה גם התיבות „בעשרים בו“ ו„בעשרים באלול“ — אף שמפרש רק בני פחת מואב ובני עדין — כי, לדעת ר' יוסי ששניהם הם בני יואב, מה שנקראו בב' שמות (בני פחת מואב ובני עדין) הוא — לפי ששמות אלו שייכים להזמנים ד„בעשרים בו“ (באב) וב„עשרים באלול“. וראה לעיל שוה"ג להערה 6.

(10) ראה לקו"ש שם ע' 1104⁵. וראה שם הערה 10, שחוכן והלימוד נדבת עצים בעשרים באב, נראים בעבודתו של בעל ההילולא. עיי"ש. וע"פ מ"ש להלן בפנים, יש להוסיף — שעבודתו זו היתה בהרגש של פחת מואב כדלקמן.

(11) תענית לא, א. והכונה ב„חמשה עשר באב ואילך“ היא — לאחר חמשה עשר, אבל בחמשה עשר עצמו כרתו עצים [וכלשון הרשב"ם (ד"ה מניסן) — ב"ב קכא, ב]: שבאותו יום היו משלימין מצוה גדו-לה, שלכן נדבת בני זתוא בן יהודה שהיתה בחמשה עשר — לא היתה חשובה כ"כ כנדבת עצים שבעשרים באב ובעשרים באלול (וראה לקו"ש שם הערה 8 עוד טעם על זה). בנוגע לנדבת בני ופרעוש שהיתה באחד בסבת — ראה שם הערה 9.

(12) תענית יב, א ופרש"י שם. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ו ה"ט.

(13) ב"ב ט, ב.

(*) וראה לקו"ש תכ"ד ע' 47 הערה 5. ושי"נ.

מואב, פון רות המואבי¹⁸, וואס ב' חסדי ה' האָט זי זיך מגייר געווען. און דעריבער קוקט ער אויף יעדן אידן — ווי יענער שטייט העכער פון אים, און במילא העלפט ער יעדן מיט וואָס ער קען.

ועפ"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק וואָס פון פשטות הכתובים אין תושב"כ איז משמע, אַז בני פחת מואב שטאַמען פון יואב¹⁹ און בני עדין — פון דוד²⁰, ווייל — עבודתו של יואב איז געווען בעיקר מלחמה, עבודת הבירור־רים, און עבודתו של דוד איז געווען בעיקר עסק התורה²¹.

ה. עס שטייט דאָך „מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח" (דוקא), „השמים כסאי גו' (אבל) ואל זה אביט אל עני ונכה רוח" ²², איז דערפון מובן דער גודל העילוי פון נדבת עצים בעשרים באב מצד דעם הרגש אַז ער איז פון בני פחת מואב (ובדוגמת מה שנת"ל²³ די מעלת העבודה פון „והי' עקב תשמעון" און „ותאמר ציון עזבני ה' וגו'") וועלכע זיינען שייך צו חדש אב.

און דאָס גופא ברענגט, אַז עס ווערט נתברר באַ עס²⁴ דעם ספק פון איני

זיינע כחות הגלויים זיינען בתכלית השלימות, אָבער — ווער ווייס וואָס עס טוט זיך מיט זיין עצם הנפש און דאָס דערנעמט עס ביז לבכי' (במרי' רות)²⁵, דאָס פועל'ט אויף אים אַז ער זאָל זוכן צו טאָן אַ צווייטן אידן אַ טור־בה, ווייל ביי אים איז אָפגעלייגט, אַז כאַטש דער צווייטער איז נכשל גע' וואָרן אין אַ חטא — איז יענער העכער פון אים²⁶.

ד. און דאָס איז דער חילוק צווישן דער נדבת עצים בעשרים באב פון „בני פחת מואב", און דער נדבת עצים בעשרים באלול²⁷ פון „בני עדין":

מצד דעם ענין פון חדש אלול — חדש הרחמים, ווען ביי אים איז מאיר גילוי אלקות, פילט ער אַז ער איז בן „עדין — שהי' מעדן עצמו להיות מיושב דעת בדברי תורה"²⁸, אַז ער האָט אַ ספּעציעלן געשמאַק אין תורה — און אעפ"כ איז ער יורד פון זיין מדרגה בכדי אַרויסצוהעלפן אַ צווייטן אידן — שלמטה ממנו;

אָבער מצד דעם ענין פון חדש אב — חדש הדינים, ווען ער דערהערט דעם „עזבני גו' שכחני", דאָן איז ער מרגיש ווי ער איז פון בני „פחת

14 בדוגמת המבואר בענין (ברכות כח, ב) שריב"ז בכה ואמר איני יודע באיזו (דרד) מוליכים אותי (לקו"ת ויקרא (בהר' ספות) ג, סע"ד. אוה"ת פנחס רד"ה אך בגורל. ד"ה אשרנו תרצ"י (בסה"מ קונטרסים חיב). ובכ"מ.

15 ראה עדי' לקו"ש ח"ב ע' 366.
16 להעיר ג"כ, שמכיון שעשרים באלול הוא משך זמן רחוק מס'ו באב, היו אז עצים טובים יקרי המציאות ביותר, ובמילא נרגש אז יותר העילוי שלו, שגם בזמן כזה יש לו עצים כו'.

17 פירוש הר"ת למו"ק סז, סע"ב.
וראה גם ערוך — הובא בזה"א מהרש"א שם.

18 ראה יומא כב, ב. ובפרש"י שם ד"ה שלא.

19 נחמ' ז, א.

20 ש"ב כג, ח ופרש"י שם. מו"ק שם.

21 ראה סנה' מט, א. לקו"ש שם ע' 1105'6.

22 ישע' נז, טו. שם סו, א"ב. גת' בתו"א בתחלתו (ובאוה"ת בראשית (כך ג') ע' תעז ואילך — ביאור ע"ז.
23 ע' 78 (סעיף ט).

24 וכלו שמצינו שאמרו בודאות „ישמ' שוני במותי" „להווא עלמא" (כתובות קג, סע"א) „אחוי לי דוכתא" (שם עז, ב) ועוד כו"כ כיו"ב במדרז"ל. וידוע מה

ובסגנון אחר: כשם ווי פון „ותאמר ציון גו'“ קומט מען צו צו „אנכי אנכי הוא מנחמכם“ (כנ"ל שם), אַזוי אויך דורך דער עבודה פון בני פחת מואב, וואָס אין פשטות גייט עס אויף יואב'ן (כנ"ל) — עבודת הברורים, קומט מען צו בני עדין, וואָס בפשטות גייט עס אויף דוד'ן כנ"ל, וואָס „ודוד עבדי נשיא להם לעולם“¹⁷¹, יבא ויגאלנו בקרוב ממש.

(משיחות כ' מנ"א וש"פ ראה תשכ"ט)

(24) יחזקאל לו, כה.

יודע באיזה דרך מוליכין אותי וועל' כער איז אפשר ביי אים פאַראַן מחמת דעם וואָס ער קומט אַרויס פון מואב, און מען קומט צו „בני עדין“ — אַז מען שטייט בתכלית השלימות.

שאמר הבעש"ט שיכול לעלות בסערה השמימה כמו אלי הנביא (המשך בשעה שהקדימו תערב ח"ג ע' ארנו).

כן להעיר מדברי אדמו"ר הזקן שאמר לאחד „אויף וואָס דוחעסטו (על מה אתה בוטח) אויב אויף מיר — דו וועסט אפילו נישט וויסען די טיר מיינע אין ג"ע“ (תורת שלום ע' 171. וראה מאמר הצ"צ שם), ומדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שאמר במוש"ק דהסתלקות שלו „איך גיי אין הימעל די כתבים לאַז אין פאַר אייך“.

עשרים באב¹

אויך מצד הארת הנשמה המלוכשת בגוף, בחי' נר". אבער מצד עצם הנשמה ואפילו מצד די מקיפים פון נשמה, זיינען "כל ישראל אחים ממש" און "אב אחד לכלולה".

און וויבאלד אַז סוכה איז בחי' מקיף², איז דעריבער סוכה מערב. זי מישט אויס און פאַרבינדט איין אידן מיטן צווייטן. וע"ד מאמר רז"ל: "כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת", ווייל מצד דעם מקיף (פון סוכה) זיינען אַלע אידן אחד.

ג. דער ביאור איז אבער גיט מספיק: די התאחדות וואָס ווערט מצד דעם גילוי המקיף, קומט דאָר, לכאורה, דערפון וואָס דורכן גילוי בחי' המקיף פאַרלירט זיך דער ציור פון דעם גוף (און פון די הארת הנשמה המלוכשת בגוף)³, מיט וועלכן איין איד איז אַפגעטיילט פון צווייטן.

[און ווי גערעדט אַמאָל⁴ אין דעם

א. בשעת דער טאַטע (בעל ההי"לולא) איז געווען ביי הרה"ג וכו' ר' חיים בריסקער צו נעמען ביי אים "סמיכה" אויף רבנות, האָט אים ר' חיים שטאַרק פאַרהערט. און נוסף אויף די שאלות וואָס ר' חיים האָט אים אַליין געפרעגט, האָט ער אים אויך מציע געווען ענטפערן אויף אייניגע שאלות וועלכע זיינען דאָן פאַרגעב־ראַכט געוואָרן פאַר ר' חיים'ען.

צווישן אַנדערע איז אויך געווען אַ שאלה:

א איד האָט געהאַט אַ סוכה אין הויף צוזאַמען מיט די אַנדערע אי"ד ישע שכנים, און מען האָט פאַר־געסן מאַכן אַן עירוב־חצירות. איז ער געקומען פרעגן, וואָס זאָל מען טאָן שבת?

ר' חיים האָט זיך געווענדעט צום טאָטן אַז ער זאָל פסק'נען די שאלה, און דער טאַטע האָט באַלד געענט־פערט אַז די סוכה אַליין איז מערב⁵.

ב. אַלע ענינים אין גלגל התורה זיינען ווי ענינים אין פנימיות התורה — מוז מען דעריבער זאָגן, אַז די שייכות צווישן סוכה און עירוב איז פאַראַן אויך בפנימיות הענינים.

ו"ל כללות הביאור אין דעם:

דער חילוק צווישן איין אידן און אַ צווייטן (ובמילא אויך דער חילוק רשויות) איז בלויז מצד הגוף, און

(1) ראה שו"ע אדה"ו או"ח טש"ע ס"ו: "אנשי החצר שהיו אוכלים בבית אי בשבת . . א"צ עירוב, מפני שהם כאנשי בית א". יתרה מזה בסוכה שהיא קבע וביתו עראי (סוכה כח, ב).

(2) תניא פרק לב, וראה רשימות אאמ"ר לחניא שם (נעתק בהערה הבאה). לקו"ש ח"ד ע' 1059 בהערה.

(3) להעיר מרשימות אאמ"ר שם (ע' יג), ש"בנפש ורוח שהם מבחי' מל' וז"א, יש חילוקי מדריגות בנפשות ורוחות . . אך מי יודע גדולתן בחסדים ומעלתן בגבורות בשרשן ומקורן באלקים חיים דבינה" — והרי סוכה היא בחי' מקיף דבינה (זח"ג רנה, ב. סודו דלו, א. ועוד).

(4) סוכה כח, ב.

(5) להעיר מתניא שם "שגופו נחמס ומתועב אצלו".

(6) נדפס בלקו"ש ח"א ע' 68. וראה ער"ו בלקויד ח"ב (רו, א ואילך) בביאור הכתוב (מ"א ח, טו) וילכו לאהליהם — בארוכה. ע"ש.